

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2023. gada 19. jūnijā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 89/2023), kuru iesnieguši [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam, 96. pantam, kā arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 4. protokola 4. pantam un spēkā neesošu no pieņemšanas brīža;

1.2. atzīt 2022. gada 22. septembra likuma “Grozījumi Imigrācijas likumā” 5. pantu, ciktāl ar to izslēgts Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punkts, un Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punktu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2023. gada 19. aprīlim, par neatbilstošu Satversmes 1., 91. un 96. pantam un spēkā neesošu no pieņemšanas brīža;

1.3. izskatīt lietu prioritārā kārtībā.

2. Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkts paredz: “Krievijas Federācijas pilsonim, kas ir saņēmis pastāvīgās uzturēšanās atļauju saskaņā ar šā likuma 24. panta pirmās daļas 8. punktu, pastāvīgās uzturēšanās atļauja ir derīga līdz:

1) 2023. gada 1. septembrim, ja Pārvaldē līdz minētajam termiņam nav saņemti nepieciešamie dokumenti Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa pieprasīšanai;

2) 2023. gada 31. decembrim attiecībā uz personu, kurai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa pieprasīšanai ir nepieciešams apliecinājums par valsts valodas apguvi, ja Pārvaldē līdz 2023. gada 1. septembrim ir saņemta informācija par to, ka šī persona līdz 2023. gada 1. septembrim vismaz vienu reizi ir kārtojusi valsts valodas prasmes pārbaudi un šai personai noteikta atkārtota valsts valodas prasmes pārbaudes kārtošana līdz 2023. gada 30. novembrim, bet Pārvaldē līdz 2023. gada 31. decembrim nav saņemti nepieciešamie dokumenti Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa pieprasīšanai;

3) galīgā nolēmuma spēkā stāšanās dienai lietā par Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa pieprasīšanu, ja persona iesniegusi nepieciešamos dokumentus šā statusa pieprasīšanai.”

Saskaņā ar 2022. gada 22. septembra likuma “Grozījumi Imigrācijas likumā” 5. pantu no Imigrācijas likuma tika izslēgts citstarp 24. panta pirmās daļas 8. punkts. Attiecīgi Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punkts līdz 2022. gada 24. septembrim paredzēja, ka pastāvīgās uzturēšanās atļauju šajā likumā noteiktajā kārtībā ir tiesības pieprasīt Latvijas Republikā dzīvojošam ārzemniekam, kurš pirms citas valsts pilsonības iegūšanas ir bijis Latvijas pilsonis vai Latvijas nepilsonis.

Savukārt Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkts redakcijā, kas bija spēkā līdz 2023. gada 19. aprīlim, noteica: “Krievijas Federācijas pilsonim, kas ir saņēmis pastāvīgās uzturēšanās atļauju saskaņā ar šā likuma 24. panta pirmās daļas 8. punktu, pastāvīgās uzturēšanās atļauja ir derīga līdz 2023. gada 1. septembrim. Ja persona vēlas atkārtoti saņemt pastāvīgās uzturēšanās atļauju, tā līdz 2023. gada 1. septembrim iesniedz apliecinājumu par valsts valodas apguvi atbilstoši šā likuma 24. panta piektajā daļā noteiktajam. Pastāvīgās uzturēšanās atļauja personai netiek izsniegta, ja izpildās kāds no šā likuma 34. panta pirmās daļas nosacījumiem.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktam Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei, bet saskaņā ar šā likuma 16. panta 6. punktu lietas par Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi. Līdz ar to šā lēmuma 1.1. un 1.2. apakšpunktos norādītie prasījumi ir piekritīgi Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēji ir tiesīgi iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviens persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa pieteikumā minēto uzskatu pamatot.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēji ir Krievijas Federācijas pilsoņi, kuriem ir izsniegtas pastāvīgās uzturēšanās atļaujas, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punktu. Pieteikumā norādīts, ka saskaņā ar Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punktu no 2023. gada 1. septembra vai 2023. gada 31. decembra viņiem izsniegtās pastāvīgās uzturēšanās atļaujas zaudētu spēku. Pieteikuma iesniedzējiem, kuri vēlas turpināt uzturēties Latvijā, nezaudējot esošo pastāvīgā iedzīvotāja statusu, esot jāsaņem jauna pastāvīgās uzturēšanās atļauja jeb Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statuss. Lai pieprasītu Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu, Pieteikuma iesniedzējiem esot jāpierāda valsts

valodas prasme, noteiktu regulāru finanšu līdzekļu esamība, kā arī nepārtraukta uzturēšanās Latvijā, ieskaitot laika periodus pirms Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkta pieņemšanas.

Personas pamattiesību aizskārums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir saprotams tādējādi, ka apstrīdētā norma radījusi vai rada nelabvēlīgas sekas pieteikuma iesniedzējam, piemēram, tiesību norma, kuru persona uzskata par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, tai ir piemērota. Tomēr Satversmes tiesa ir atzinusi, ka pamattiesību aizskārums var būt arī nākotnē sagaidāms. Tas nozīmē, ka pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka apstrīdētās normas piemērošana varētu radīt nelabvēlīgas sekas konstitucionālās sūdzības iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12.1. punktu*). Proti, nākotnē sagaidāma aizskāruma gadījumā ir skaidri redzams, ka tas personai agrāk vai vēlāk, bet noteikti radīsies (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 23. punktu*). Vērtējot nākotnē sagaidāmu personas pamattiesību ierobežojumu un izlemjot jautājumu par lietas ierosināšanu, Satversmes tiesa ņem vērā gan risku, ka šis ierobežojums nenovēršami skars konkrēto personu, gan arī iespējamo personas tiesisko interešu aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. 2009-11-01 10. punktu*). Nākotnē sagaidāms aizskārums var būt pamats lietas ierosināšanai un izskatīšanai pēc būtības tikai tādos gadījumos, kad likumā paredzētās nelabvēlīgās sekas, kas personai iestātos tiesību normas piemērošanas gadījumā, radītu tai būtisku kaitējumu (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 23.2. punktu*). Satversmes tiesa katrā individuālā gadījumā vērtē šāda aizskāruma esamību un noskaidro, vai ir pamats ierosināt lietu un pēc būtības izvērtēt personas prasījumu.

Pieteikumā norādīts, ka Pieteikuma iesniedzēji iedalāmi trīs grupās pēc to faktiskajiem apstākļiem. Pirmajā grupā ietilpstošie Pieteikuma iesniedzēji saņemot Latvijas Republikas piešķirto vecuma pensiju, tomēr vecuma un normatīvā regulējuma nenoteiktības dēļ viņiem būtu grūtības nokārtot valsts valodas pārbaudi un iegūt visus nepieciešamos dokumentus Eiropas Savienības patstāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai. Otrajā grupā ietilpstošie Pieteikuma iesniedzēji saņemot Krievijas Federācijas piešķirto vecuma pensiju, kas ir mazāka par Latvijas minimālo algu, vai ir bezdarbnieki, kas nav sasnieguši pensijas vecumu un dažādu apstākļu dēļ pēdējo gadu nav saņēmuši ienākumus. Šie Pieteikuma iesniedzēji līdz 2023. gada 19. aprīlim neesot atbilduši prasībai par pietiekamu iztikas nodrošinājumu, līdz ar to neesot varējuši pretendēt uz Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu. Šobrīd daļa no viņiem atbilstot prasībai par

pietiekamu iztikas nodrošinājumu, tomēr vecuma un normatīvā regulējuma nenoteiktības dēļ viņiem būtu grūtības nokārtot valsts valodas pārbaudi un iegūt visus nepieciešamos dokumentus Eiropas Savienības patstāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai. Savukārt trešajā grupā ietilpstošie Pieteikuma iesniedzēji strādājot vai citā veidā saņemot regulārus ienākumus, kas ir lielāki par minimālās algas apmēru Latvijā. Lai gan šiem Pieteikuma iesniedzējiem izvirzīto prasību izpilde būtu iespējama, viņi neesot rēķinājušies ar to, ka viņiem būs jāvāc dokumenti un jākārtos pārbaudes, turklāt dažādu apstākļu dēļ daļai no viņiem šo darbību veikšana būtu apgrūtināta. Papildus tam daudzi no Pieteikuma iesniedzējiem neatbilstot prasībai par nepārtrauktu uzturēšanos Latvijā.

Pieteikumā ir arī vispārīgi norādīts, ka Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkta mērķis ir atņemt konkrētai ārvalstnieku grupai, pie kuras viņi pieder, tiesības uzturēties Latvijā. Pieteikuma iesniedzēji esot nostādīti nevienlīdzīgā situācijā salīdzinājumā ar citiem bijušajiem Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem, kuri ieguvuši pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saskaņā ar Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punktu. Turklāt, atņemot valsts piešķirto pastāvīgās uzturēšanās statusu, tiek aizskartas viņu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un pārkāpts tiesiskās paļāvības aizsardzības princips. Pieteikuma iesniedzēju ieskatā, viņu pamattiesību aizskārums ir sagaidāms nākotnē, proti, 2023. gada 1. septembrī vai 2023. gada 31. decembrī, kad nenovēršami beigsies viņiem izsniegto pastāvīgās uzturēšanās atļauju termiņš. Tādējādi tikšot pārkāpts Satversmes 1. pantā ietvertais tiesiskās paļāvības aizsardzības princips, 91. panta pirmajā teikumā paredzētais tiesiskās vienlīdzības princips, Konvencijas 4. protokola 4. pantā nostiprinātais kolektīvas ārvalstnieku izraidīšanas aizliegums, kā arī aizskartas Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 96. pantā ietvertās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Tomēr Pieteikuma iesniedzēji ir apstrīdējuši Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkta satversmību gan spēkā esošajā redakcijā, gan redakcijā, kas bija spēkā līdz 2023. gada 19. aprīlim. Pieteikumā ir vispārīgi norādīts, ka Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkts nākotnē radīs Pieteikuma iesniedzējiem pamattiesību aizskārums, tomēr, saprātīgi interpretējot pieteikumā izklāstītos apsvērumus, no tā nav objektīvi noskaidrojams un nošķirams, kura no šī punkta redakcijām un kādā veidā radīs pamattiesību aizskārums katram no Pieteikuma iesniedzējiem. Turklāt situācijā, kad Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka viņu pamattiesību aizskārums ir sagaidāms nākotnē, nav saprotams arī tas, kādā veidā Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkta redakcijā, kas bija spēkā

līdz 2023. gada 19. aprīlim, piemērošanas rezultātā Pieteikuma iesniedzējiem varētu iestāties nelabvēlīgas sekas nākotnē, ja minētā tiesību norma ir zaudējusi spēku. Tādējādi no pieteikuma nav iespējams secināt, ka pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka Pieteikuma iesniedzējiem Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkta (spēkā esošajā redakcijā vai redakcijā, kas bija spēkā līdz 2023. gada 19. aprīlim) piemērošanas rezultātā 2023. gada 1. septembrī vai 2023. gada 31. decembrī iestāties nelabvēlīgas sekas, radot viņiem būtisku kaitējumu.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

7. Papildus kolēģija vērš Pieteikuma iesniedzēju uzmanību uz to, ka personas pieteikumam (konstitucionālajai sūdzībai) jāatbilst arī citām Satversmes tiesas likuma prasībām.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota katras pieteikumā apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

Pieteikumā norādīts, ka Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkts spēkā esošajā redakcijā neatbilst Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam, 96. pantam, kā arī Konvencijas 4. protokola 4. pantam. Savukārt minētais punkts redakcijā, kas bija spēkā līdz 2023. gada 19. aprīlim, neatbilstot Satversmes 1., 91. un 96. pantam. Tomēr pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums pamatā attiecas uz Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punktu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2023. gada 19. aprīlim. Pieteikumā nav juridiski pamatots, ka Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkts spēkā esošajā redakcijā neatbilst pieteikumā norādītajām augstāka juridiska spēka tiesību normām.

8. Pieteikuma iesniedzēji arī lūguši izskatīt lietu prioritārā kārtībā.

Ievērojot to, ka lieta Satversmes tiesā nav ierosināma, jo pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likumā noteiktajām prasībām, šā lēmuma 1.3. apakšpunktā minētais lūgums ir atstājams bez izskatīšanas.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

1. Atteikties ierosināt lietu pēc pieteikuma (pieteikums Nr. 89/2023), kuru iesnieguši [..].

2. Atstāt bez izskatīšanas šā lēmuma 1.3. apakšpunktā minēto lūgumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina